

izrasti - iz društva koje ih je proizvelo. Kamo god krenula, tehnologija će odigrati značajnu ulogu. No sama za sebe ona neće dati rezultate - to čine ljudi i vlasti.

Odgovornost prema čovjeku i [njegovoj] glazbi - bila ona "narodna" ili "potpisana", ili jednostavno manipulirana profitom koji ukida žanrove i vrste - nužno postaje i jest političko pitanje. Činjenica da mala zemlja/država jest politička cjelina, nadređuje premise i zaključke ovog istraživanja u odnosu na neko slično koje bi se bavilo kulturom manjina. Znajući da ministarstva za kulturu i ministarstva financija nisu uvijek istoga mišljenja, da su mjerama koje razne vlade zagovaraju u općoj kulturnoj politici vrlo često suprotstavljene političke odluke u drugim područjima [osobito u ekonomiji], Roger Wallis, Krister Malm i knjiga sa svojih 419 stranica [29 s fotografijama], 13 dijagrama i 16 tablica, pružaju takstично precizne, nedvosmislene poruke. Ako negdje u složenom lancu: kulturna razmjena - dominacija - imperijalizam - transkulturni proces, utihnu snažni zvuci malih naro-da, bit će to loš znak za glazbenu sliku svijeta. A te smo slike, "s ovu ili onu stranu" i mi dio.

ALEKSANDRA WAGNER

Musikethnologisches Kolloquium zum 70. Geburtstag von Walther Wünsch [1978]. Die südosteuropäische Volkskultur in der Gegenwart, Musikethnologische Sammelände, Band 6, Herausgegeben von Alois Mauerhofer, Akademische Druck - u. Verlagsanstalt, Graz 1983, 173 str.

Šesti broj zbornika Musika-
ethnologische Sammelbände dono-
si iznimno raznoliku gradnju, ne samo s
područja etnomuzikologije. Dva referata s
Etnomuzikološkog kolokvija i dvanaest
referata s Četvrtog međunarodnog savjeto-

vanja balkanologa pod nazivom *Suvremena narodna kultura jugoistočne Europe* tvore dvije temeljne cjeline. Donekle ih povezuju ličnost Walthera Wünscha, koji je osnovao prvi istraživački zavod na jednoj austrijskoj visokoj glazbenoj školi [Institut za etnomuzikologiju pri Visokoj školi za glazbu i glumačku umjetnost u Grazu] i kao poduzetni predstojnik [1964 - 1974] organizirao pet međunarodnih balkanoloških savjetovanja. Etnomuzikološki kolokvij održan 1978. bio je posvećen 70-godišnjici njegova rođenja, a ovom prilikom publiciraju se, uslijed finansijskih potčkoča ranije neobjavljeni referati s balkanološkog savjetovanja [28 - 30. svibnja 1970], koje je upriličio upravo Wünsch. Za nas je objavljivanje tih referata posebno važno jer su autori pretežno znanstvenici iz jugoslavenskih centara.

Dosege Etnomuzikološkog kollovija predstavljaju radovi Oskara Elsche-ka [Bratislava] i Franza Födermayra [Beč]. Obrazovni ideal u suvremenoj muzikologiji i etnomuzikologiji naslov je Elschekova referata, u kojem autor kroz osam poglavlja provodi vrlo temeljito razmatranje uz povijesni osvrt od antičkog doba do suvremenog stanja. Uočava permanentno pojavljivanje ideala univerzalnosti, mnogostranosti i sinteze. Predmet etnomuzikološkog zanimanja jest glazba u svim njezinim psihofiziološkim, estetskim, socijalnim, funkcionalnim i kulturnogeografskim odnosima i vezama. Pri proučavanju zastupljenosti etnomuzikologije u studijskim programima Elschek se ograničuje na njemačko govorno područje. Izvanevropske glazbene kulture i narodna glazba na evropskom tlu zastupljene su samo 10% [podatak iz 1978]. Na području SR Njemačke sustavni etnomuzikološki obrazovni programi uhodani su na institutima u Berlinu i Kölnu, a u Austriji samo u Beču i Grazu. Zanimljivi su prijedlozi koje su čehoslovački stručnjaci formulirali na 9. etnomuzikološkom seminaru gdje su analizirali izobrazbu etnomuzikologa i etnokorologa na visokim školama u Čehoslovačkoj.

Franz Födermayr piše **O konceptu komparativno-sistematske muzikologije**. Tabelarno i deskriptivno objašnjava komponente i sustav za koji se zalaže. Zadatak komparativno-sistematske muzikologije bio bi, prema Födermayru, proučavanje cjelokupnog fenomena glazbe. Muzikologija je komparativna dok pokazuje tipičnost i širinu pojave pojedinih konstitutivnih elemenata glazbe kroz prostor i vrijeme [GRAF], a sistematska je s obzirom na usmjerenost na poredak empirijskog sveukupnog stanja prema predmetnim načelima [WIORA], odnosno kad traži izvjesnu pravilnost[i] i po mogućnosti zakonitost[i] [Elschek], iz čega slijedi da glazbu smatra predmetom izučavanja ne samo društvenih nego i prirodnih znanosti. Svestan nužnosti interdisciplinarnog rada, Födermayr naglašava značenje sveobuhvatne naobrazbe u svrhu stvaranja stava prema problemu i kao nužan komunikacijski temelj. U istom referatu on demonstrira upotrebu odgovarajuće metode u vezi s neobičnim načinom pjevanja, u prvom redu tibetanskih monaha. Temeljito razrađen sadržaj popraćen je bilješkama uz citate, koji upućuju na literaturu o toj zanimljivoj problematici.

Devet od dvanaest referata s balkanoškog savjetovanja djela su jugoslavenskih znanstvenika. Vitomir Belaj se u referatu pod nazivom *Neke životinske maske zapadnog Balkana* zadržava u prvom redu na području Jugoslavije. Autor prati linije rasprostranjenosti maski koje prikazuju pojedine životinje i čini usporedbe ne zazirući od geografskih udaljenosti [tako npr. kozja maska postoji u Sloveniji i Rumunjskoj]. Tekstovni dio dopunjeno je trima kartama.

Naslijede prošlosti u suvremenoj narodnoj kulturi jugoistočne Evrope naslov je referata Milovana Gavazzija. Kriteriji prema kojima je moguće ocijeniti naslijede prošlosti jesu: kvantiteta unutar raznih kulturnih grana, stanje sačuvanosti, porijeklo i starost kulturnih elemenata te stupanj prilažećnosti novim odnosima i životnim oblicima. Autor navodi velik broj razno-

likih primjera koji svjedoče o antičkim, tursko-orientalnim, zapadnoevropskim i suvremenim utjecajima [tu je posebno dojmljiv opis pastira koji u jednoj ruci drži štap, a u drugoj tranzistor umjesto tradicijske svirale].

Vinko Žganec piše o glagoljaškom pjevanju kao vrijednom kulturnopovijesnom nasljeđu Hrvata. Iznosi podatke o lokalitetima i opštu prikupljene terenske građe, koja obuhvaća svečane mise, mise za mrtve, večernje pobožnosti, obrede u Velikom tjednu, prigodna pjevanja uz pogrebe, blagdane i ine svečane zgodе, te razgovore s pjevačima i svećenicima. Unikatna građa, pohranjena u zagrebačkom Staroslavenskom institutu čeka na znanstvenu obradu. U Žgančevu referatu sadržana su i sustavno iznesena obilježja glagoljaškog pjevanja.

Ljubljanski muzikolog Dragotin Cvetko piše o narodnoj tematiki u novijoj slovenskoj glazbi do šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Započinje dvadesetim godinama, kad se pod utjecajem zapadnoevropskih ideoloških pokreta pojavljuje pitanje nacionalnog i internacionalnog u slovenskoj umjetničkoj glazbi. U zaokruženom pregledu obuhvaća skladatelje i njihov odnos prema narodnoj motivici, od Slavka Osterca, koji je načelno ne prihvata do Vinka Globokara, koji se služi novim kompozicijskim tehnikama i simformijski orkestar nadopunjuje narodnim glazbalima [gusle, dvojnice, tarabuka, tapan].

Cvjetko Rihtman [Sarajevo] piše o dječjim pjesmama u narodnoj tradiciji Bosne i Hercegovine, a pod tim nazivom razumijeva pjesme koje stariji pjevaju djeci i prve pjesme koje djeca uče pjevati. U skupini uspavanki zanimljivi su relativno novi muslimanski napjevi stranog porijekla tzv. ilahije. U usporedbi seoskih i gradskih uspavanki opažaju se razlike u pogledu pjevačke tehnike i tonskih odnosa, a zanimljiva je i komparacija seoskog i gradskog teksta iste uspavanke. Etnomuzikološki karakter referata naglašavaju i priložene transkripcije napjeva.

Karakterološki i kulturnopovijesni profil crnogorske kratke priče daje u svojem referatu Radosav Medenica iz Beograda. Tekst je obogaćen prevedenim citatima koji ilustriraju iznesene značajke. Pojedinac je u njima prikazan kao dio zajednice, žena kao majka, supruga i junakinja, što je u neposrednoj vezi s tematikom. Medenica navodi neke sakupljače i zbirke, a posebnu pažnju posvećuje M. Pavićeviću koji je do II. svjetskog rata izdao više od trideset svezaka pod nazivom *Crnogorci u narodnim pričama i anegdotama*. Klasikom kratke priče naziva M. Miljanova, dok se među novim sakupljačima i autorima ističe S. Šobajić.

Življavanje starih narodnih plesova u Jugoslaviji tema je referata Olivere Mladenović [Beograd]. Plesovi nisu samo nasljeđe prošlosti, već i odraz suvremene kreativne snage. Autoricu zanimaju pitanja: staro-novo, broj plesova s obzirom na etnokoreografsku pripadnost, život plesa glede obnavljanja i poprimanja lokalne koreografske tradicije i dr. Posebnu pozornost posvećuje partizanskim plesovima - Crnogorskom i naročito Kozaračkom kolu.

Tri referata s temama iz albanske narodne kulture pokazatelj su nesumnjiva zanimanja naših austrijskih susjeda za to relativno slabo istraženo područje. Orientalni utjecaj na albanske narodne pripovijetke naziv je referata Hasana Kaleshija iz Prištine. Autor na više mesta naglašava spomenutu nedovoljnu istraženost, što dovodi u vezu s nužnim poznавanjem u prvom redu turske, ali i arapske i perzijske narodne književnosti, te Kur'ana. Orientalni je utjecaj vrlo izrazit, posebno u legendama. Značenje se pridaje magičnim predmetima. Korisne su Kaleshijeve sugestije što bi trebalo istraživati.

Shefqet Pllana iz Prištine piše o narodnom pjevanju Albanaca na Kosovu. Autora ponajprije zanima tematika tekstova pjesama. Prevladavaju pjesme uz razne poslove, a i ljubavne su bogato zastupljene. Naročito su epske pjesme

živa folklorna pojava. Odlomak o glazbalima i načinima širenja pjesama prethodi prilogu od dvanaest transkripcija napjeva.

Martin Camaj iz Lenggriesa [SR Njemačka] predstavlja se referatom *O sađnjem stanju narodnog pjesništva u Albaniji*, koji se temelji na situaciju u SR Albaniji. Najvažniji tipovi pjesama su obredne, obiteljske, legende, junačke i epovi, te povijesne, a u referatu su predočene primjerima. Sakupljaju ih za potrebe Zavoda za folklor pri državnom Sveučilištu u Tirani. U dosta slučajeva umjetničko je pjesništvo snažno nadahnuto narodnim.

Dva referata podastri su autori iz Bugarske. Hristo Vakarelski zanima se za utjecaj nasljeđa u načinu života islamsiranih Bugara u Rodopima. Nakon povijesnog uvoda prelazi na jezične značajke [arhaizmi, starobugarski], čemu slijedi usporedba s kršćanima, s kojima prijateljski koegzistiraju. Neka se mesta čak zovu prema kršćanskim svecima, a u muslimanskim kućama moguće je naći križeve i ikone. U referatu su opisani i neki običaji i obredi u pojedinim selima.

Raina Kacarova, također iz Sofije, piše o derviškim karnevalskim igrama u selu Lesičevo, kotar Pazardžik. Naziv "derviš" nema, prema Kacarovoј, nikakve veze s muslimanskim isposnikom kojeg obično razumijevamo pod tim pojmom. Maskirani u jareće kože i unikatne maske, deset do trideset lesičevskih derviša provodi u igrama čitav dan. Kravljia zvona njihovi su značajni rekviziti. Čitav tekst sugerira usporedbu sa zvončarima u Hrvatskom primorju [op. S. P.].

SVANIBOR PETTAN